

Велинград

Най-големият балнеоложки курорт в България

Намира в най-хубавата част на Западните Родопи - Чепинската котловина, при надморска височина от 700 до 1 800 м. Създаден е през 1948 г. при сливането на трите села Каменица, Лъджене и Чепино. Територията на общината е 818 000 дка. Тя включва един град и 18 кметства с 35 населени места. Населението е 44 250 жители, от които в общинския център Велинград живеят 26 500, а в селата - 17 750. Градът е разположен в живописна долина на река Чепинска на височина 750 м и отстои на 81 км от Пловдив и на 196 км от Смолян.

Красивата природа се допълва от мекия и приятен климат. Слънчевите дни са 74% от всички дни през годината. Тук рядко падат мъгли. Средната януарска температура е 1.8 С°, а средната юлска е 18.7 С°. Средната годишна температура е 9 С°. Зимата е мека с чудесни условия за ски, лятото - прохладно, а есента е по-топла от пролетта. Общината е с най-продължителното слънчево греене през годината. Курортът е профилиран за лечение на белодробни заболявания, ставни заболявания, на опорно-двигателния апарат, на нервната система, гинекологични, в това число и стерилитет, бъбречни, чернодробни, стомашно-чревни и много други. По изобилие и разнообразие на минералните си води Велинград се нарежда на първо място в България. Температурата на минералните извори е между 28-86 С°. Известни са шест термоминерални находища – Чепино, Лъджене 1, Лъджене 2, Каменица, Драгиново и Варварски бани. Бликат около 80 извора, които по количество и състав съчетават едновременно лечебните възможности на водите в Хисаря, Баня и Наречен. Общият дебит на 80-те минерални извора е 170 л/сек. Градът разполага с над 10 минерални открити и закрити басейна с градски плажове, над 50 хотела, 43 почивни домове и санаториуми и 6 минерални бани. Истинско чудо на природата е най-големият карстов извор в България - "Клептуза", от който всяка секунда на повърхността бликат 570 л. леденостудена вода, която образува две езера, вливащи се в Чепинска река.

Тези природни дадености са предпоставка Велинград да стане един от най-големите балнеоложки курорти у нас с годишен капацитет над 300 000 почиващи и туристи. Градът има потенциал за развитие и на зимния ски туризъм.

Местността Свети Спас, близо до минералните извори в Чепино, е посещавана от незапомнени времена от хора, свързващи лечебните ѝ свойства със светията на

здравето. Посещава се на Спасов ден от вярващи с надежда за изцеление.

Културни обекти като Историческият музей, Картинната галерия, читалища и кина предлагат развлечения и отмора за гостите на града.

Изключително живописни са околностите на Велинград - богати иглолистни и широколистни гори, красиви поляни и кристално чисти реки. Известни със своята прелест са местностите Юндола, Белмекен, Куртово, Кладова, Черноврѣх и много други. Примамливо място за спортисти и риболовци са язовирите "Батак", "Доспат" и "Белмекен". Ловните и дивечовѣдни стопанства в района предлагат много добри условия за развитие на ловния и риболовен туризъм.

До Велинград се стига по асфалтиран и теснолинеен железопѣтен пѣт Септември - Добринище, минаващи през живописното дефиле на р. Чепинска. Има редовни автобусни линии от София (120 км), Пловдив (86 км), Пазарджик (48 км), Пещера, Ракитово, Благоевград, Батак(26 км), Септември (31 км), Разлог (69 км) и др.

Градѣт има две ж.п. гари – централна в Чепино и южна в Лѣджене, непосредствено до езерото Клепуза и хотел Велина.

Историческо развитие

Велинград е съставен от три селища след сливането им през 1948 г.: Каменица, Лѣджене и Чеп

Западните Родопи и Чепинската котловина се обитават още от праисторическо време. Откритите предмети край крепостта Цепина са от каменната, бронзовата и желязната

епоха. Преди 4000 години в долините на Родопите живеели тракийските племена беси и сатри. Столицата на бесите е била някъде около Пазарджик. През 46 г. римляните завладели Родопите. Така започва един смесен трако-римски период, който продължава до идването на славяните.

През този период животът в Чепинския край изглежда е бил твърде интензивен. В кв. Каменица е разкрит римски каптаж на стара баня и намерени римски монети. Открит е водопровод, отвеждащ водата от м. Кутел към м. Костандица. В кв. Чепино са намерени следи край баните. В кв. Лъджене, вляво от шосето за Юндола са намерени основи на голяма обществена сграда.

Не може да се каже точно кога Чепинският край влиза в пределите на българската държава. Намерено е интересно указание от Ст. Захариев в което той споменава един документ, открит в развалините на манастира "Св. Спас", който се намира край с. Белово. На него било отбелязано, че манастирът бил строен през 1040 г. от княз Георги, брат на българският цар Петър II Делян. Българските царе и князе идвали тук, за да се поклонят на чудотворната икона, след което отивали "да се къпят на Чепинските бани".

Смята се ,че падането на крепостта Цепина и на целият Чепински край под турска власт е станало през 1371-1373 г. След това събитие настъпили редица сериозни промени в живота на тукашните българи. Стремешът за асимилация на българското население особено се засилил през XVI в. Населението на Чепинския край не прекланяло глава и упорито се съпротивлявало на турските завоеватели. По времето на Мохамед IV (1656-1661 г.) част от населението е било принудено да приеме мохамеданството. Друга част обаче твърдо устоявала на натиска и се оттеглила в планината, в близост до село Каменица. С терор и оръжие турската власт се наложила и променила вярата на голяма част от населението на Чепинското корито, но народността и езикът се запазили. Чепинци продължили да говорят звучния български език, да пеят мелодичните си песни, да тачат обичаите си. Българомохамеданите са запазили много от традициите на християнския култ.

Чепинското население не останало настрана от Възраждането и националноосвободителните борби на българския народ. През 1818 г. каменчани изградили новата църква "Св. Троица". Тя се превърнала в средище, където се укрепвало българското самосъзнание и се разпространявали знания и просвета. Църквата взела активно участие в създаването на първото килийно училище, което се открива през 1846 г. Първият учител бил Илия Ждраков.

Село Чепино е разположено най-южно в котловината, в близост до прочутата средновековна крепост Сераика (Цепена), откъдето произлиза и името му. Крепостта се споменава от византийските писатели още през XIII - XIV в. Тя е останала в български ръце до 1657 г., когато е била разрушена от турците.

Село Лъджене е било някогашен феодален чифлик, около който, поради наличието на минералните извори и баните, се е създадо селище. Името Лъджа - баня произхожда от там.

Село Каменица е изградено след потурчването. То е било унищожено от турски зулуми и е подновено през 1869 г.

Плажът във Велинград е първият в Европа

Датата е 25 юли 1937 година. Тогава вместо Велинград е имало три отделни селища - Лъджене, Чепино и Каменица. Според гръмко заглавие в тогавашната преса на този ден отваря врати "първият по рода си в Европа минерален плаж с грамадни открити плавателни басейни за възрастни и за деца, с всички удобства, пясъчен и тревен плаж".

Че в курорта наистина са се радвали на лековите минерална вода и плажни удоволствия преди европейците, доказва и историческата разработка на 16-годишната Величка Вранчева от Велинград. Момичето посветило месеци наред, за да събира стари снимки, изрезки от вестници и дори входни билети за плажа. За труда си тя била определена като най-добра сред повече от 200 младежи от цялата страна по време Третия национален исторически конкурс. Величка доказала важната роля за туризма на минералния плаж още от 30-те години на миналия век. Момичето получило като награда 1000 лева лично от проф. Огнян Герджиков на специална церемония в Националния исторически музей през юни 2004 г.

Велинградската минерална вода е известна далеч извън пределите на България. Прочутият ни бас Николай Гяуров, който е роден в курорта, е водил тук съпругата си Мирела Френи и световноизвестния диригент Херберт фон Караян. След тежките състезания олимпийската ни шампионка по биатлон Екатерина Дафовска предпочитала да се възстановява заедно с целия отбор в Чепино.

Малко хора знаят, че през 1994 г. българският национален отбор по футбол, спечелил четвърто място на Световното в САЩ, пиеше велинградска минерална вода по време на мачовете.

Исторически паметници

Историческите паметници в квартал Чепино са:

- Манастирът "Св. Спас"
- Църквата "Св. Неделя"
- "Градището" - средновековна крепост

Историческите паметници в квартал Лъджене са:

- Манастирът "Св. Георги"
- Вельова баня, построена през 1640 г.
- Никульова черква
- Параклис "Св. Георги"

Историческите паметници в квартал Каменица са:

- ▣ Градот - средновековна крепост

- ▣ Тъпанара - средновековна крепост

Исторически музей

Състои се от етнографска експозиция и мемориална част, посветена на Вела Пеева. Музейната експозиция включва библиотека, картотека с документация, конферентна зала за обзорни лекции и щанд за историческа литература и сувенири.

Предлага лекции и екскурзоводски услуги на български, руски и немски език.

Отновни колекции във фондовете:

- Археология
- Етнография
- Нова и най-нова история
- Художествена сбирка

Филиал на Историческия музей е Художествената галерия, уредена в къщата на "Баба Цвета", където се помещават Фонд "13 века България" и Център "Отворено Общество".

Музей на мастодонта

Музей на открито с възстановка на мастодонти отпреди 4 млн. години може да бъде изграден

През 1984 г. край Дорково е открито най-голямото палеонтоложко находище в Европа. Поради липса на средства от 1989 година работата върху него е замразена, но останала идеята за музей на открито със скелети на праисторически бозайници в естествен ръст.

За първи път находката в местността Илин кладенец, на 400 м край селото, била забелязана през седемдесетте години на миналия век от геолози, които издирвали полезни изкопаеми в района. Първата научна експедиция е осъществена през 1984 г. от български специалисти. На следващата година пристига голяма международна експедиция, ръководена от проф. Ербер Тома, заместник-директор на "Колеж дьо Франс". В нея участвали и специалисти от Парижкия природонаучен музей, сред които и откривателите на т.нар. афарско находище в Етиопия, където били намерени кости от австралопитека "Люси" на възраст 3,5 млн. години.

Още в началото на проучванията край Дорково върху площ от 100 м били открити огромни бивни, кътници и множество други кости от скелетите на мастодонти. Огромните бозайници са населявали района през палиоцена, т.е. преди 3-4,5 млн. години. Според палеонтолозите находката край Дорково била многократно по-голяма от смятаното за класическо находище Пикерми в Гърция.

Изследователите успели да определят 9 групи бозайници. Сред тях има носорози, хищници от групите на мечките и кучетата, антилопи, елени, трипръстни коне и хихариони. Според специалистите на това място е имало река с непостоянен дебит.

Животните идвали при нея на водопой. Някои умирали край нея и независимо от техните огромни размери водите с течение на времето отнасяли костите и ги натрупвали край речен завой. Така за голям период време се образувало гробище. Голяма част от открития костен материал сега се съхранява в Природонаучния музей в София.

Писаните яйца носят дъха на родното

От древността сме наследили и обичаят да се изписват яйца

Писаните яйца носят дъха на родното и представляват оригинално, непосредствено изкуство. Обичаят да се боядисват яйца и да се изписват по най-чудноват начин е познат на старите индийци. Тачили са го народите от Изтока. Освен всички славянски народи яйца украсявали прибалтийските народи, шведите, германците, индийците, древните египтяни...

В древността народите представи и вярвания за яйцето почти в цял свят са свързани със зараждането на живота и то се възприема като негов символ.

Това показва, че християнската религия е обхванала и този обичай, както е станало и с много други. Ето защо е необходимо да пазим традицията такава, каквато народът я е създал.

Яйцето е символ на здравето и на живота. С първото обагрено яйце на Гергьовден майката е триела лицата на децата и на възрастните с думите:

"Червен, червен Великден,
зелен, зелен Гергьовден,
и догодина със здраве!"

Че и днес то има същото значение, се вижда от обичая да се прави "борак" - яйце, с което децата изпитват силата си при чукане. Някога обаче писаните яйца са били свързани с погребението и тъкмо затова първите се обагрят в червено. И до днес е останала традицията на Великден да се раздават яйца с обредни колачета, за да са здрави живите и да се помнят умрелите. Има още една подробност. На Велики четвъртък по гробовете слагат първото боядисано яйце.

В шаренето и писането на яйцата българката е проявявала художествени дарби и

находчивост, като е прилагала различни техники за изписване. Тя е отразявала света и багрите на своята природа. С орнаментите от животинския и растителния свят при взаимни гостувания по великденските празници тя е предизвиквала възхищението на околните. Шареното яйце е слагала редом с пъстра китка от жълта и червена ружа, босилек и невен.

"Подранила малка мома,
подранила във градинка,
та набрала всяко цвете:
ран босилек, жълта ружа,
жълта ружа и червена,
китен невен шестореди,
шестореди чернооки,
та увила зелен венец,
накитила росна китка.
Накитила руса коса,
па отишла на хорото.
Там е нашла мили дружки,
та им дала росни китки,
росни китки и перашки."

Боядисаните яйца в някои краища се наричат перашки.

За това, че обредната същност постепенно е отстъпила място на художествената изява, говори самата украса, която се е допълвала от пъстри вълнени пискюлчета, налепен по червеното яйце. Изписването на орнаментите е ставало с помощта на разтопен восък, нанасян с метално "перо" или пък с метална тръбичка. Изображенията имат богат замисъл и всеотраслен обхват: ивици като шевици, стилизирани човешки и геометрични фигури, цветя, звездички и т.н. При симетричното изписване на яйцето се наблюдава разпределение на повърхността на сектори и чрез надлъжни и напречни линии. Майсторството се е проявявало и при едноцветното боядисване на яйцата. Българката е използвала широко растителните бои от дюлеви листа, люспи от кромид лук за боядисване на тъмночервено, млечка - за жълто, липов цвят - за бежово и пр.

Писаните яйца в българския дом са предназначени за гледане, за дарове на близки и роднини, за украса в дома. Това потвърждава и народната поговорка - "Гледат я като писано яйце".

Празници и обичаи

Много от празниците в този край са запазени и съхранени с годините, а чествването им се извършва със запазени традиции и обреди. Йордановден, Бабинден, Сирни заговезни с местните "гаганици" (обредни огньове), Великден, Тодоровден, Благовец, Гергьовден, Еньовден.

Градът предлага на своите гости разнообразни културни изяви. Традиция са Велинградските културни празници, провеждани всяка година в средата на лятото. Представителният духов оркестър с мажоретен състав е извоювал свое постоянно присъствие в празниците на града. Велинградската културна сцена се гордее със Самодейния театър към читалище "Отец Паисий", с фолклорния детско-юношески ансамбъл "Здравче-венче", с ансамбъл "Чепино", с квартет "Анастасия".

Художествена самодейност

В община Велинград функционират множество фолклорни ансамбли, които поддържат традици

Във всички любителски колективи участват около 750 любители на певческото, музикално и танцово изкуство с над 20 художествени ръководители.

Читалищните настоятелства полагат огромни усилия за запазването нивото на художествената самодейност.

Плаж в планината

Курортът е известен със своите минерални бани, открити басейни и лековита вода. Освен Централния плаж легендарна атракция е езерото Клептуза в кв. Чепино. Водните колела са предпочитано развлечение за влюбените и най-вече за децата. В околните ресторантчета предлагат прясна балканска пълноценна храна от близките развъдници.

Все пак, ако човек разполага с повече пари, може да се приюти в хотелите Камена, Велина, Маркита и Двореца, където също има минерални басейни. Във Велинград децата могат да се радват на водните пързалки, надуваемите лодки и многобройните места с катерушки. Малко по на юг, покрай Юндола, пътят отвежда до Белово. Там е един от най-старите и известни от десетилетия минерални плажове. Сега той е реконструиран, а нощувката не е проблем заради мотел Топлата вода.

Ако човек не може да отдели цял ден, може да отдъхне за няколко часа в един от новите открити басейни близо до Пазарджик. Комплексът Вионас до река Тополница предлага открит бар, барбекю, зелени площи с миниатюрни детски басейнчета.

На десетина километра от града, в самата гора над село Дебращица, е и летният плаж Ливадите. Хората го предпочитат, защото въздухът е разкошен, има мокър бар, стаи за почивка и разбира се, ресторант и водна пързалка. За разлика от морето тук цените за вход се достъпни за всеки.

Минералните води във Велинград и тяхното лечебно действие

В него се лекуват и почиват над 300 000 български и чуждестранни граждани и туристи. Рядко се среща такова благоприятно съчетание на балнеологични и климатични фактори, каквото има във Велинград. Това съчетание дава възможност да се лекуват с успех много заболявания. Много и разнообразни по състав са минералните води на курорта. През цялата година климатът е благоприятен за лечение на редица заболявания на белите дробове и горните дихателни пътища. Курортът е профилиран за лечение на ставни заболявания от възпалителен и дегеративен характер, след травматични заболявания на опорно-двигателния апарат, неврологични, гинекологични нетуберкулозно естество и стерилитет, бъбречни, чернодробни и стомашно-чревни болести, възстановяване след някакво заболяване и др.

Географски данни - Велинград е разположен в западната част на Чепинската котловина, в близост до условно приетата граница между Родопите и Рила - долината на река Яденица, седловината Юндола, Аврамова седловина и долината на река Дрешенец. Градът е разположен на левия бряг на река Чепинска и от двете страни на реките Луковица и Еленка. Отвсякъде е обграден от планини и ридове - на север и запад е ридът Алабак с връх Черновец (1834 м.) и историческия връх Милеви скали (1593 м.) на юг е Баташката планина и по-точно нейния дял Сютка с връх Голяма Сютка

(2186 м.), а на изток се издига хълмът Стражата.

Пазарджик се намира на 49 км североизточно от Велинград , а Пловдив на 85 км. Разстоянието между София и курорта е 133 км. На 31 км северно е гара Септември - от нея започва теснолинейна линия за Велинград. Чрез железопътна линия и шосе курортът е свързан на север със Септември и Пазарджик, на изток с Ракитово, Батак, Пещера и Доспат, на запад през Юндола и Куртово с високопланинската олимпийска база "Дружба", както с Юндола и Якоруда, а на юг със Сърница.

Добре маркирани пътища отвеждат до десетки исторически и природни обекти, даващи възможност за приятен отдих и отмора.

Хидрогеоложка характеристика - Велинградският водоносен басейн е силитен тип. Той е един от най-добре проучените в окръга и страната. Общият дебит на минералните извори е 170 л/с.

Разломно-дренажната зона на басейна се проследява по западния бряг на Чепинската котловина, долината на река Чепинска и северния ръб на Родобския масив. В границите на тази зона се обособяват шест термоминерални находища - Чепино, Лъжене - 1, Лъжене - 2, Каменица, Драгиново и Варварски бани. Водите на първите две находища са по-нови.

Басейнът е с класически и уникален характер. Класически поради това, че в него се проявява почти цялата естествена хидро-геохимична гама на силитните акрототерми и уникален поради огромните се ресурси и необикновеното им съсредоточаване в една малка територия. Половината от годните ресурси се групират в Чепинското находище, което има сравнително ниска радиоактивност.

Минералните води на Велинград по количество и състав съчетават едновременно лечебните възможности, на водите на Хисаря, Баня и Наречен. Сходни са и минералните води в Красново, Костенец, Добринище, Елешница, Белчински бани и др. Това е една от основните предпоставки Велинград да се развива като първостепенен, национален и международен балнеологичен курорт.

Климат - Велинград е нископланински курорт с надморска височина 745 м. Атмосферното налягане е ниско - 693 мм живачен стълб. Средната годишна температура е 9,9С, средната януарска е 1,89С, средната юлска е 18,79С. Лятото е прохладно, а зимата мека. Есента е по-топла от пролетта. Средните денонощни колебания се движат от 9,6 до 16,2С. Валежите са през юни, а най-слаби през март и септември. Средният брой на валежните дни е 82. Снегът се задържа около 52 дни. Абсолютната влажност на въздуха е 6,8 мм, а относителната - 75%.

Продължителността и интензивността на слънчевото греене е голяма. Въздухът е чист и прозрачен. Няма силни ветрове и затова зимата е тиха и приятна. В Чепинското корито духа топъл южен вятър (фьон), познат като "белият вятър". Освен това духа и местен постоянен ветрец, наречен вечерникът. На този вятър се дължи вечерното и нощното захлаждане, поради което нощите винаги са хладни.

Иглолистните гори, силното слънчево греене и водното богатство създават условия, които влияят благоприятно на човешкия организъм.

Като нископланински климатичен курорт Велинград предявява по-малки изисквания към организма при неговото приспособяване. Това дава възможност с успех да се лекуват алергични и белодробни, сърдечно-съдови, както и много други заболявания на нервната система и вътрешните органи.

Пансионати През последните години пансионатното лечение намери широко приложение. Организиран са пансионати на МНЗ, ЦС на БПС, ЦКС и много други ведомства и предприятия. Болните се лекуват в Курортна поликлиника, санаториумите и някои от почивните домове. Храненето се извършва в специално разкрити столове и ресторанти. Годишно в курорта на пансионатни начала се лекуват 60000 български и чуждестранни граждани. Картите за пансионатно лечение се осигуряват от централните ведомства, но могат да се получат и във Велинград.

Лечението на пансионатни начала се доближава до лечението в санаториумите.

В Курортна поликлиника и здравните служби на ЦС на БПС се осигурява висококвалифицирана и действена медицинска помощ - прегледи, изследвания, балнеолечение, физиотерапия и рехабилитация.

Балнеолечебници За използване лечебните свойства на разнообразните по минерален състав и температура води, бяха модернизирани и благоустроени седемте стари бани. Към тях бяха изградени допълнително вани и душеви помещения. Благодарение на това днес е трудно да се познаят баните, наследени от миналото. С база на балнеолечение разполагат Курортна поликлиника, Санаториум №3 на МНЗ. Балнеосанаториумът на ГУСВ, лечебно-оздравителна база на Държавния и Министерския съвет, Профилакториумът на Министерството на химическата промишленост, почивните домове на ЦКС на БКП, почивен дом на ЦС на БПС, почивният дом на МВР и др.

За балнеолечение се използва и минералният плаж. Той се намира в кв. Лъжене в близост до курортна поликлиника и женска баня. Има два басейна - голям предназначен за възрастни, и малък - за деца. Минералният плаж създава благоприятни условия за съчетание на хелиотерапия с аеротерапия и балнеолечение. Плажът работи от май до септември, а през останалото време на годината служи като база за подготовка на плувци. Тук се обучават хиляди деца от града и района, много от които са национални състезатели завоювали големи успехи в плувния спорт.

В балнеологичното отделение към курортна поликлиника се използват минерални води от термалните зони на кв. Лъжене, Каменица и Чепино. Отделението разполага с различни видове вани, басейн са подводна гимнастика, бидета за влагалищно оросяване, душева катедра и др. Освен това има и добре обзаведен салон за ЛФК и рехабилитация. Пропусквателна способност е около 550-600 души дневно.

Балнеолечебното отделение в санаториума на МНО разполага с вани и басейни. Минералната вода е от женската баня.

Бившият почивен дом на ЦК на БКП също има балнеологично отделение с вани. Водата е от термална зона Чепино и по специално от Радонова баня, пропусквателната и способност е 200-250 души дневно. Освен това има открит басейн с минерална вода, който се използва целогодишно. В дома функционира и сауна.

Велинградските води дължат своето лечебно действие преди всичко на минералния и газовия си състав, а също така и на редица други биологични активни вещества. Това са хидрокарбонатно и силициевите съставки, сярата, и сероводородът, а също и благородният газ - радон. Минералните води стимулират сърдечно-съдовата, нервната и ендокринната система. Оказват благоприятен ефект върху костно-мускулната система и ставния апарат. Подобряват обмяната на веществата и дейността на жлезите с вътрешна секреция.

Велинград придобива все по-голяма известност като балнеологичен курорт с национално и международно значение. Повечето от болните, ползвали минералните води за балнеопроцедури, получават подобрене в една или друга степен.

Пожелателно за СПА туризма

Някои наричат минералната вода българската машина на времето. У нас има 900 минерални извора на 135 места, образувани преди хилядолетия, отбелязват в енциклопедията си от 1936 г. братя Данчови. Водата извира от 400-1500 м дълбочина. Дебитът на родните минерални извори достига до 25-30 л/сек. Не е известно другаде по света да са строени специални крепостни ограждения за охрана на минерална вода. Но в Хисаря например крепостната стена, градена от римляните, е дълга 2.135 км и висока 8 метра.

Първият Закон за студените и топлите минерални води в България е публикуван в бр. 273 на Държавен вестник от 1891 г. През 1907 г. водата, бутилирана в Меричлери, Чирпанско, получава златен медал от Кралското геолого-географско дружество на Световното изложение на минералните води в Лондон. В началото на века правата за ползване на минералната вода се давали като стимул за развитие на родната промишленост.

Сега у нас има над 240 находища на минерални води. Страната ни е сред най-облагодетелстваните с този дар божи. За справка, във Франция минералните извори са едва 64, а в Испания – 89, макар че тези държави имат пет пъти по-големи територии от България. По сумарен дебит нашите извори са като своеобразен Ниагарски водопад.

За СПА туризъм, свързан с всички оздравителни и разкрасителни процедури, които предлагат минералните центрове, у нас се заговори отскоро. Потенциалът за развитие на този вид туризъм е огромен и в същото време свързан с определена култура на потребление на свободното време и на борба със стреса, която у нас отскоро си пробива път. Въпрос на време е СПА туризмът да заеме мястото, което заслужава, а услугите в бранша (пожелателно) да достигнат световно ниво.